

Seletuskiri haridus- ja teadusministri määruse „Haridus- ja teadusministri määruste muutmine seoses Eesti Vabariigi haridusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (õppimiskohustuse kehtestamine) jõustumisega“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 27 lõike 4, § 28 lõike 4 ja § 70 lõike 2 ning kutseõppeasutuse seaduse § 20, § 25 lõike 5, § 34¹ lõike 2 ja § 47 lõike 9 alusel.

Käesoleva määruse väljatöötamise on tinginud Eesti Vabariigi haridusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (õppimiskohustuse kehtestamine) eelnõu seadusena vastu võtmine ja jõustumine 1. septembril 2025. a.

Eelnõu kohase määrusega muudetakse haridus- ja teadusministeeriumi 19. augusti 2010. a määrust nr 43 „Õpilase kooli vastuvõtmise üldised tingimused ja kord ning koolist väljaarvamise kord“, 25. augusti 2010. a määrust nr 52 „Kooli õppe- ja kasvatusalastes kohustuslikes dokumentides esitatavad andmed ning dokumentide täitmise ja pidamise kord“, 28. augusti 2013. a määrust nr 23 „Kutseõppeasutuse arendustegevust ja õppekasvatustööd käsitlevate kohustuslike dokumentide nõuded ja dokumentide pidamise kord“, 16. augusti 2019. a määrust nr 39 „Kutseõppeasutuse tegevustoetuse põhimõtted ning nende rakendamise tingimused ja kord“ ja 21. augusti 2024. a määrust nr 23 „Õpilase kutseõppeasutusse vastuvõtu ja kutseõppeasutusest väljaarvamise kord“. Mõlemas viidatud vastuvõtumääruses kehtestatakse tähtsajad õppimiskohustusliku põhikooli lõpetanud õpilase kooli vastuvõtmise avalduse esitamiseks, kooli poolt paremusjärjestuse avalikustamiseks ning õpilasepoolse kinnituse andmiseks. Samuti täpsustatakse õppimiskohustuslikele õpilastele korraldatud vastuvõtukonkursil vabaks jäänud kohtadele täiendava konkursi läbiviimine. Haridus- ja teadusministri 25. augusti 2010. a määruse nr 52 muudatused on seotud põhikooli ja gümnaasiumi riiklikes õppekavades sätestatuga, kus õpilase käitumist ja hoolsust ei ole vaja kindlasti kirjalikult tagasisidestada. Haridus- ja teadusministri 28. augusti 2013 määruse nr 23 muudatustega täpsustatakse, et kooli kohustuslike dokumentiks on ka vastuvõtuprotsessi kirjeldav dokument ning täpsustatakse, et oskuste hindamise võimalus – oskuste demonstretsiooni korraldus, kutsekeskharidusõppes valikõpingute valiku võimalused ja tingimused ning vabaõpingute valiku arvestamise võimalused, tingimused ja kord tuleb kirjeldada õppekorralduseeskirjas.

Eelnõu § 1 ning vastava osa seletuskirjast valmistasid ette Haridus- ja Teadusministeeriumi üldhariduspoliitika osakonna üldhariduse õppekava valdkonna keskhariduse juht Mari Tikerpuu (teenistusest lahkunud), üldhariduspoliitika osakonna haridustehnoloogia valdkonna juht Riin Saadjärv (tel 735 0194; riin.saadjarv@hm.ee), tehnoloogia juhtimise osakonna tarkvaraarenduse valdkonna tootejuht-analüütik Tiina Talts (tel 730 2121; tiina.talts@hm.ee) ja õigus- ja personalipoliitika osakonna õigusnõunik Indrek Kilk (tel 735 0144; indrek.kilk@hm.ee).

Eelnõu § 2 ning vastava osa seletuskirjast valmistasid ette Haridus- ja Teadusministeeriumi üldhariduspoliitika osakonna üldhariduse õppekava valdkonna nõunik Valdek Rohtma (tel 735 1365; valdek.rohtma@hm.ee), üldhariduspoliitika osakonna õppekava valdkonna peaekspertid Hele Liiv-Tellmann (tel 735 0674; hele.liiv-tellmann@hm.ee) ja Kristiina Paist (tel 735 0242; kristiina.paist@hm.ee), õigus- ja personalipoliitika osakonna õigusnõunikud Merilin Vipper (tel 735 1445; merilin.vipper@hm.ee) ja Indrek Kilk (tel 735 0144; indrek.kilk@hm.ee).

Eelnõu §-id 3–5 ning vastava osa seletuskirjast koostasid Haridus- ja Teadusministeeriumi kutsehariduse ja oskuste poliitika osakonna kutsehariduse valdkonna nõunikud Aulika Riisenberg (tel 735 0651, aulika.riisenberg@hm.ee), Rita Kask-Klesmann (tel 735 0226, rita.kask-klesmann@hm.ee), kaasava hariduse valdkonna nõunik Sandra Fomotskin (tel 735 0103, sandra.fomotskin@hm.ee) ja õigus- ja personalipoliitika osakonna õigusnõunik Marili Lehtmets (tel 735 0289, marili.lehtmets@hm.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määrus koosneb kuuest paragrahvist, millega muudetakse viite haridus- ja teadusministri määrust. Muudetavad määrused on:

- 1) 19. augusti 2010. a määrus nr 43 „Õpilase kooli vastuvõtmise üldised tingimused ja kord ning koolist väljaarvamise kord“;
- 2) 25. augusti 2010. a määrus nr 52 „Kooli õppe- ja kasvatusalastes kohustuslikes dokumentides esitatavad andmed ning dokumentide täitmise ja pidamise kord“;
- 3) 28. augusti 2013. a määrus nr 23 „Kutseõppeasutuse arendustegevust ja õppekasvatustööd käsitlevate kohustuslike dokumentide nõuded ja dokumentide pidamise kord“;
- 4) 16. augusti 2019. a määrus nr 39 „Kutseõppeasutuse tegevustoetuse põhimõtted ning nende rakendamise tingimused ja kord“;
- 5) 21. augusti 2024. a määrus nr 23 „Õpilase kutseõppeasutusse vastuvõtu ja kutseõppeasutusest väljaarvamise kord“.

§ 1. Haridus- ja teadusministri 19. augusti 2010. a määruse nr 43 „Õpilase kooli vastuvõtmise üldised tingimused ja kord ning koolist väljaarvamise kord“ muutmine.

Punktiga 1 muudetakse eelnõu kohase määruse paragrahvi 3 pealkirja, mis kehtiva regulatsiooni kohaselt on sõnastatud järgmiselt - „Õpilase kooli vastuvõtmine“. Arvestades asjaolu, et gümnaasiumisse sisseastumisega seonduv viiakse sisseastumise infosüsteemi (SAIS) põhiseks, on otstarbekas kehtestada põhikooli ja gümnaasiumisse vastuvõtmisega seonduv regulatsioon määruse erinevates paragrahvides. Põhikooli puhul, kus sisseastumise infosüsteemiga seost ei tekitata, säilitatakse senine paindlikkus, kus kool saab ise otsustada, kas taotlus kooli vastuvõtmiseks esitatakse paberkandjal või elektrooniliselt ning kuidas täpsemalt elektrooniliselt (e-maili teel, läbi õpihaldussüsteemi või muu lahenduse teel).

Punktiga 2 muudetakse määruse paragrahvi 3 lõikeid 1 ja 2. Lõike 1 esimene lause on jäänud sisuliselt samaks, küll aga ei loetleta enam üles taotlusele lisatavaid dokumente. Esimeses lauses sätestatakse, et põhikooli vastuvõtmiseks esitab isik (edaspidi *õpilaskandidaat*) või piiratud teovõimega õpilaskandidaadi puhul tema seaduslik esindaja vastuvõtu tingimustes ja korras määratud vormis taotluse. Järgmises kahes lauses tuuakse esile taotluse kahe erineva esitamise viisi juures isiku tuvastamisega seonduv - taotluse esitamisel elektrooniliselt tuvastatakse taotluse esitaja digitaalselt (selline tuvastus seonduv isikukoodiga (mida kasutades sisenetakse elektroonilisse keskkonda kasutades seejuures ID-kaarti, mobiil ID-d või Smart-ID). Taotluse esitamisel paberkandjal lisab taotluse esitaja isikut tõendava dokumendi koopia. Ehk, et kui isik esitab paberkandjal avalduse, siis lisab taotlusele tema enda poolt juba tehtud koopia isikut tõendavast dokumendist või laseb selle teha koolil. Kui taotluse esitab seaduslik esindaja, mis on põhikooli vastuvõetava õpilaskandidaadi puhul valdav (arvestades õpilaskandidaadi vanust/alaealisust), siis lisatakse taotleja (seadusliku esindaja) isikut tõendava dokumendi koopia kõrval ka õpilaskandidaadi isikut tõendava dokumendi koopia (paberkandjal taotlust esitades). Kui tegemist ei ole 1. klassi sisseastumisega ehk, et õpilane on juba eelnevalt teises koolis õppinud ning tegemist on koolivahetusega (õpilase ühest koolist teise üleminekuga), siis esitab taotluse esitaja lisaks taotlusele kooli direktori kinnitatud väljavõtte

õpilasraamatust või hinnete väljavõtte elektroonilisest õpihaldussüsteemist (lõige 2). Õpilasraamat on põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 70 lõike 1 kohaselt kohustuslik kooli õppe- ja kasvatustegevuse alane dokument ning ühtlasi kooli õpilaste arvestuse põhidokument, mis sisaldab õpilaste üldnimekirja ja iga õpilase lehekülge. Samas on suuremal osal üldhariduskoolidel kasutusel ka elektroonilised õpihaldussüsteemid (studium, eKool vm), kus samuti peetakse arvestust õpilaste hinnete jmt kohta. Eelnõus toodud regulatsioon arvestab kehtiva regulatsiooniga võrreldes enam viimaste aastate ja aastakümnete jooksul tekkinud elektrooniliste lahenduste rakendamise võimalusi ning tagab suurema paindlikkuse koolide jaoks.

Punktiga 3 muudetakse paragrahvi 3 lõike 3 sõnastust ning täpsemalt asendatakse tekst „lõike 1 punktides 4 ja 5“ tekstiga „lõikes 2“. Muudatus on seotud sellega, et lõikest 1 on jäetud välja loetelu taotlusele lisatavatest dokumentidest. Seetõttu ei saa edaspidi olla asjakohane viitamine lõike 1 erinevatele punktidele (käesoleval juhul punktid 4 ja 5). Lõikele 2 viitamine on aga asjakohane, kuna lõikes 2 sätestatakse edaspidi, et õpilase ühest koolist teise üleminekul esitab taotluse esitaja lisaks taotlusele kooli direktori kinnitatud väljavõtte õpilasraamatust või hinnete väljavõtte elektroonilisest õpihaldussüsteemist. Lõikes 3 sätestatakse, mida viidatud sättes nimetatud dokumentide asemel koolile esitatakse, juhul, kui sisseastuja on eelnevad õpingud läbinud välisriigis.

Punktiga 4 muudetakse paragrahvi 3 lõike 5 sõnastust ning täpsemalt asendatakse sõna „koolikohustusliku“ sõnaga „õppimiskohustusliku“. Muutmisvajadus tuleneb Riigikogu poolt Eesti Vabariigi haridusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (õppimiskohustuse kehtestamine) vastuvõtmisest ja jõustumisest 1. septembril 2025. a.

Punktiga 5 muudetakse paragrahvi 3 punkti 6 sõnastust ning täpsemalt asendatakse tekst „lõikes 1“ tekstiga „lõigetes 1 ja 2“. Muudatus on seotud sellega, et lõikest 1 on välja jäetud loetelu taotlusele lisatavatest dokumentidest ning osaliselt on lisatavad dokumendid nimetatud selle asemel lõikes 2. Seega esitatakse edaspidi vanglas hariduse omandamist korraldavale koolile või kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste koolile viie tööpäeva jooksul (taotluse esitamise päevast arvates) taotlus (lõige 1) ja kooli direktori kinnitatud väljavõtte õpilasraamatust või hinnete väljavõtte elektroonilisest õpihaldussüsteemist (lõige 2).

Punktiga 6 asendatakse paragrahvi 3 lõikes 7, paragrahvi 4 lõigetes 1 ja 2, paragrahvi 6 lõikes 1 ja paragrahvi 7 lõikes 3 sõna „vanema“ sõnadega „tema seadusliku esindaja“ vastavas käändes. Põhjuseks asjaolu, et analoogne muudatus tehti ka põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses (jõustub 1. septembril 2025. a).

Punktiga 7 tunnistatakse paragrahvi 3 lõige 8 kehtetuks. Kehtetuks tunnistatavas lõikes on sätestatud, et gümnaasiumisse vastuvõtu korraldamisel hinnatakse õpilaskandidaadi teadmisi ja oskusi pärast kõigi ühtsete põhikooli lõpueksamite tulemuste avaldamist eksamite infosüsteemis. Õpilaskandidaadi teadmiste ja oskuste hindamise alguskuupäevast teavitab Haridus- ja Teadusministeerium koole veebilehe kaudu. Arvestades, et käesoleva eelnõu § 1 punktiga 7 kehtestatakse õpilase gümnaasiumisse vastuvõtmisega seonduv regulatsioon tervikuna uuesti (tulevikus tervikmääruse paragrahvis 3¹), siis ei ole paragrahvi 3 lõikes 8 sätestatu enam asjakohane.

Punktiga 8 täiendatakse paragrahvi 3 lõikega 9 järgmises sõnastuses - Lisaõppesse õpilaskandidaadi vastuvõtmisel lähtutakse käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatust. Õpilaskandidaat või piiratud teovõimega õpilaskandidaadi puhul tema seaduslik esindaja esitab taotluse hiljemalt 1. juuniks. Lisaõppesse vastuvõtmisega seonduvat varasemalt muudetav määrus ei reguleerinud. Samas selle järele vajadus ikkagi eksisteerib ning otstarbekas on seda

teha määruse paragrahvis 3, kuna õpilane jätkab õpinguid põhikoolis, mitte küll enam tasemeõppes. Kuid õpingute läbiviijaks on ikkagi põhikool. Täienduse kohaselt viidatakse esimeses lauses muudetava määruse § 3 lõikele 1 ehk, et lisaõppesse vastuvõtmisel lähtutakse samast regulatsioonist, mis on ette nähtud õpilaskandidaadi põhikooli vastuvõtmisel. Teises lauses on piiratud taotluse esitamise aega, et koolidel oleks aegsasti olemas valmisolek sellise õppe pakkumiseks. Arvestades, et lisaõpet pakutakse üksnes lihtsustatud ja toimetuleksõppe alusel põhikooli lõpetanutele ning põhikooli riikliku õppekava järgi põhikooli lõpetanutele, kellele tulenevalt hariduslikust erivajadusest on vaja pakkuda täiendavat ettevalmistust ja tuge õppe sujuvaks jätkamiseks või tööturule üleminekuks, siis on sellised isikud kooli jaoks teada. Otsuse lisaõppesse vastuvõtmise kohta tehakse pärast õpilaskandidaadi poolt põhikooli lõpetamist.

Punktiga 9 täiendatakse määrust paragrahviga 3¹.

Nimetatud paragrahvis sätestatakse gümnaasiumisse (10. klass) vastuvõtmisega seonduv regulatsioon.

Lõikes 1 on sätestatud, et gümnaasiumisse vastuvõtmiseks esitab õpilaskandidaat või tema seaduslik esindaja Eesti hariduse infosüsteemi elektroonilises keskkonnas (sisseastumise infosüsteem SAIS) taotluse. Seega toimub 10. klassi vastuvõtt gümnaasiumis edaspidi üksnes sisseastumise infosüsteemi (seal loodud taotluskeskkonna) kaudu. Taotluse esitamiseks logib kandidaat SAISi. Sisselogimiseks saab kasutada nii ID-kaarti, Mobiil-ID, Smart-ID aga ka HarID lahendusi. Sisselogimise käigus luuakse kandidaadile konto ning soovi korral saab kandidaat lisada kontole püsiandmed (kontaktid), mis kanduvad edasi avaldustele. Sisestatud kontaktandmete vahendusel toimub pärast avalduse esitamist vastuvõtumenetluse infovahetus. Sisseastumise infosüsteemi SAIS sisse loginud kandidaat valib sobiva(d) kooli(d) ja/või sobiva(d) konkursi(d) kuhu soovib sisseastumisavalduse esitada ning alustab taotluse täitmist. Kandidaadil tuleb täidab kõik kohustuslikud väljad, misjärel esitab taotluse kooli vastuvõtmiseks.

Taotlus gümnaasiumisse vastuvõtmiseks esitatakse 1. märtsi ja 15. mai vahelisel ajal.

Eelduslikult suurem osa inimestest taotleb õppimisvõimaluse jätkamist otse sisseastumise infosüsteemis. Küll aga on loodud lõike 1 kolmanda lausega võimalus esitada taotlus ka paberkaardil (inimestele, kes mingil põhjusel ei soovi või ei oska taotlust elektroonilises keskkonnas esitada). Sellisel juhul sisestab kool taotluses olevad andmed sisseastumise infosüsteemi.

Lõikes 2 on sätestatud, et õppimiskohustusliku õpilaskandidaadi taotluse kooli vastuvõtmiseks kinnitab tema seaduslik esindaja sisseastumise infosüsteemis hiljemalt taotluse esitamise viimasel päeval. Põhikooli lõpetav noor on 15-16 aastane ja on otstarbekas, et esimesed valikud saab teha noor ise. Kuivõrd aga tegemist on siiski alaealisega, on jäetud seadusliku esindaja ülesandeks kinnitada lapse esitatud taotlus. Kui seaduslik esindaja on aktiivne ja lapsega koos valimas järgmist õpiteed, on võimalik tal teha lõplik otsus, millised koolide valikud ehk taotlused ta kinnitab. Selleks, et need noored kelle seaduslikud esindajad ei ole aktiivselt kaasas või ei tunne huvi lapse edasise käekäigu pärast, ei jääks sisseastumisprotsessist kõrvale, sätestatakse, et kui seaduslik esindaja ei ole taotlust kooli vastuvõtmiseks tähtaegselt kinnitanud, loetakse siiski kinnitus antuks. Selliselt väljendatud seadusliku esindaja nõusolekuga tagatakse lõpuks kõigile soovi avaldanud õpilastele võimalus osaleda järgnevatel vastuvõtutegevustes ja õppimiskoht leida.

Lõikes 3 on sätestatud, et ühest koolist teise üleminekul esitab õpilaskandidaat või tema seaduslik esindaja kooli vastuvõtu tingimustes ja korras määratud vormis taotluse. Seega kui õpilane vahetab õppimiseks kohta (liigub ühest gümnaasiumist teise), siis ei pea õpilase vastuvõtt toimuma tingimata sisseastumise infosüsteemi kaudu, vaid kool on vaba ise otsustama, millises vormis taotlus tuleb esitada (paberkandjal, kooli veebilehel olev elektrooniline vorm vm). Selline paindlikkus on otstarbekas, kuna tegemist ei ole tavapärasel viisil kooli õppima kandideerimisega, vaid isik asub õppima sellel hetkel vabale õppekohale (olukorras, kus konkureerimist õpilaskandidaatide vahel ei ole). Samuti puudub sel juhul vajadus ka suurema seiramise järele (mis on oluline õppeaasta alguses, tegemaks kindlaks, et kõik õppimiskohustuslikud isikud jätkaksid neile seadusega pandud kohustuse täitmist).

Lõikes 4 on sätestatud, et gümnaasiumisse vastuvõtmiseks läbiviidavate tegevuste, sealhulgas õpilaskandidaadi teadmiste ja oskuste hindamisega alustab kool pärast käimasoleva õppeaasta ühtsete põhikooli lõpueksamite tulemuste selgumist, kuid mitte varem kui 16. mail. See tähendab, et määruks on pandud paika üks kuupäev, millest varem ei või gümnaasiumi vastuvõtukatsed alata. Muudatus täidab sama eesmärgi haridus- ja teadusministri määrukses „Riigieksamite vormid ja ajad, ühtsete põhikooli lõpueksamite ning tasemetööde õppeained, vormid ja ajad 2023/2024. õppeaastal“ tehtud muudatustega (nimetatud määruse §-s 3 toodud ühtsete põhikooli lõpueksamite ajad toodi ca ühe kuu võrra ajas ettepoole, et loogiliselt toimuks eelmise kooliaasta lõpetamisega seonduvad toimingud enne järgmisele haridustasemele sisenemiseks vajalikke toiminguid). Senine äraspidine protsess mõjutab oluliselt noorte vaimset tervist: pinge kestab kogu kevade ning kõrge panusega testid dubleerivad ka sisult üksteist (nt keel, matemaatika). Uuringutele tuginedes¹ on eeskätt vaimse tervise riskid põhikooli lõpus (15-16 aastaste noorte hulgas) tõsised ning väline surve järgmise taseme õppesse edukalt konkureerida mängib siin väga suurt rolli. Noorte vaimse tervise riskidele viitavad ka avalikus meedias tähelepanu saanud gümnaasiumikatsed^{2,3,4}. Eesti inimarengu aruanne 2023 kirjeldab tänaste noorte vaimse tervise riske kui olulist väljakutset kogu ühiskonnale 2040. aasta perspektiivis. Ennetustöö oluline roll kodu kõrval on eeskätt haridussüsteemil. Põhikooli lõpetamise tingimuste täitmise varasemaks toomine on korraldustasandi ennetusmeede, mis leevendab vaimse pinge kumuleerumist põhikooli viimastel kuudel.

Järgmisele tasemele vastuvõtu ja lõpetamise ajakava muutmine seab eesmärgiks olukorra, kus keskharidustaseme õppesse vastuvõtul on koolidel juba võimalik arvestada põhikooli lõpueksamite tulemustega. Samuti on õppijal võimalus oma tulemustest lähtuvalt paremini määratlada edasisi õpivalikud ja väheneb põhjendamatu kandideerimine võimalikult paljudesse koolidesse. Sisseastumisprotsessi selgemad raamid hõlbustavad kõigi osapoolte – nii noorte, lapsevanemate kui koolide – rollidest ja ülesannetest paremini aru saamist ning astutakse selge samm õppijakesksema protsessi kavandamise suunas.

Lõikes 5 on sätestatud, et gümnaasium koostab õpilaskandidaatidest paremusjärjestuse ja avalikustab selle kodeeritult sisseastumise infosüsteemis ning teeb õpilaskandidaatidele kooli vastuvõtmise ettepanekud 19. juunil. Seega on kehtestatud regulatsioon, mis paneb koolile paremusjärjestuse koostamise ja õpilaskandidaatidele ettepanekute esitamise kohustuse. Ettepanekud esitab kool neile õpilaskandidaatidele, kes on paremusjärjestuses kooli vastuvõtmist võimaldaval kohal. Samuti sätestatakse määrukses selle kohustuse täitmise aeg –

¹ Sisask, M. (toim) 2023. Eesti inimarengu aruanne 2023. Vaimne tervis ja heaolu. Tallinn: SA Eesti Koostöö Kogu. 2023. inimareng.ee. <https://doi.org/10.58009/aere-perennius0043>.

² <https://ekspress.delfi.ee/artikkel/120170848/gumnaasiumikatsed-lapsed-oksendavad-nutavad-ja-loiguvad-end-puudes-karmis-konkurents-ellu-jaada> (Eesti Ekspress, 12.04.2023).

³ <https://dianapoudel.ee/lood-elust-enesest/koolikatsed/> (Diana Poudel ajaveeb, 12.05.2023).

⁴ <https://tervis.postimees.ee/7739941/me-saame-hakkama-eksam-asi-millest-pole-paasu> (Kätlin Konstabel, Postimees, 25.03.2023).

19. juuni. Kindla aja fikseerimine on vajalik selleks, et tagada sisseastumisprotsessi ühtne ja läbipaistev korraldus, toetades nii õpilaskandidaatidel taotlusprotsessi planeerimist kui koolidel vastuvõtuprotsessi õigeaegset ja korrektset elluviimist. Lisaks väldib kindlaksmääratud aeg olukorda, kus ühes põhikooli lõpuklassis õppivad õpilased saavad vastuvõtu ettepanekud eri aegadel, kuna selline ajastus tekitab õpilaste seas lisapingeid ja ärevust.

Lõikes 6 on sätestatud, et kandideerimisel edukaks osutunud õpilaskandidaat või tema seaduslik esindaja kinnitab sisseastumise infosüsteemis õppima asumise kolme tööpäeva jooksul. Seega fikseeritakse määruuses ära aeg, mille jooksul tuleb reageerida eelmises lõikes nimetatud kooli poolt esitatud kooli vastuvõtmise ettepanekule. Arvestades, et määruuses on 2026. aasta vaates fikseeritud kooli poolt ettepaneku esitamise aeg (19. juuni) ning arvestades, et tegemist on reedega, siis tähendab see, et õpilaskandidaat või tema seaduslik esindaja peab reageerima esitatud ettepanekule hiljemalt 26. juunil (23. ja 24. juuni on riigipühad).

Lõikes 7 on sätestatud, et kui kooli vastuvõtmise ettepaneku saanud õpilaskandidaat või tema seaduslik esindaja ei kinnita ettepanekut ettenähtud perioodi jooksul, tehakse ettepanek paremusjärjestuses järgmisele vastuvõtutingimused täitnud õpilaskandidaadile. Kooli vastuvõtmise ettepanekute kinnitamine lõpeb 30. juunil. Seega on selles lõikes ära fikseeritud see, mis saab juhul, kui kooli poolt esitatud kooli vastuvõtmise ettepanekut ei kinnitata – kool esitab ettepaneku paremusjärjestuses järgmisele õpilaskandidaadile, kellel on samuti kolm tööpäeva aega koht kinnitada. Kooli vastuvõtmise ettepaneku hiliseim kinnitamise tähtpäev on 30. juuni (kell 23.59).

Lõikes 8 on sätestatud, et sisseastumise infosüsteemis õppekoha kinnitanud õpilaskandidaat arvatakse gümnaasiumi õpilaste nimekirja. Sellise otsuse tegemise õigus on kooli direktoril, kuna põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 27 lõikes 6 sätestatakse - Isiku õpilaste nimekirja arvamise otsuse teeb direktor. Õpilaskandidaadi staatuse asemel õpilase staatuse saanud isiku andmed kantakse hiljemalt 10. septembriks Eesti hariduse infosüsteemi õpilaste, üliõpilaste ning arst-residentide alamregistrisse.

Lõikes 9 on sätestatud, et gümnaasium avab sisseastumise infosüsteemis vabadele õppekohtadele täiendava vastuvõtu vahetult peale esimese vastuvõtu tulemuste avalikustamist, kuid mitte hiljem kui 15. juulil. Täiendava vastuvõtuga seonduvaid tegevusi võib läbi viia kuni 31. augustini. Seega on määruuses reguleeritud täiendava vastuvõtuga seonduv, sealhulgas ajavahemik, millal täiendava vastuvõtuga seonduvaid tegevusi gümnaasium saab läbi viia (juhul, kui vabad õppekohad vaatamata esialgsele vastuvõtule eksisteerivad). Vastuvõtuga seonduvate tegevuste ajakava avalikustatakse sisseastumise infosüsteemis täiendava vastuvõtu avamisel.

Punktiga 9 muudetakse määruuse paragrahvi 4 lõike 1 punkti 1 sõnastust. Enne kooli lõpetamist õpilase koolist väljaarvamisel väljastab kool õpilasele või piiratud teovõimega õpilase puhul tema seaduslikule esindajale vastava taotluse alusel muuhulgas kooli direktori kinnitatud väljavõtte õpilasraamatust või hinnete väljavõtte elektroonilisest õpihaldussüsteemist. Varasemalt oli määruuse tekstis välja toodud, et väljastatakse ametlikult kinnitatud väljavõtte õpilasraamatust. Muudatusega suurendatakse paindlikkust ning võimaldatakse koolil väljastada ka direktori kinnitatud hinnete väljavõtte elektroonilisest õpihaldussüsteemist.

Punktiga 10 asendatakse määruuse paragrahvi 7 lõikes 2 sõna „koolikohustusliku“ sõnaga „õppimiskohustusliku“ ja sõna „koolikohustuse“ sõnaga „õppimiskohustuse“.

Punktiga 11 täiendatakse paragrahvi 7 lõikega 2¹ järgmise sõnastusega - Lisaõppes õpingute jätkamiseks taotluse esitanud õpilase puhul tehakse koolist väljaarvamisel EHIS-es mäрге

„lisaõpe (ootel)“. Kui hiljemalt 1. juuliks ei ole EHIS-es tehtud märget õpilase õppima asumise kohta lisaõppes, teavitatakse sellest EHIS-e kaudu õpilase elukohajärgset valla- või linnavalitsust. Valla- või linnavalitsus rakendab abinõusid õpilase mujal õppima asumise väljaselgitamiseks ja vajadusel õppimiskohustuse täitmise tagamiseks. Sellise märke tegemine on vajalik, et kindlustada ülevaade õppimiskohustusliku isiku kohta, et viimane ikkagi õppesse siseneks. Senine märg (mis on ette nähtud määruse § 7 lõikes 2 – teise kooli üleminek (ootel)) ei ole lisaõppesse siirdujate puhul asjakohane, kuna nemad kooli ei vaheta, vaid jätkavad õppimist senise põhikooli juures.

§ 2. Haridus- ja teadusministri 25. augusti 2010. a määruse nr 52 „Kooli õppe- ja kasvatusalastes kohustuslikes dokumentides esitatavad andmed ning dokumentide täitmise ja pidamise kord“ muutmine.

Punktiga 1 muudetakse paragrahvi 2 lõikeid 3 ja 4.

Lõikes 3 on kehtestatud kooli õppe- ja kasvatusalaste kohustuslike dokumentide pidamisel kasutatavad tähised, mida käesolevalt muudetakse. Muutmise põhjuseks on tähiste esitamine üldkasutatavas vormis ning kooskõlla viimine lühendite õigekirjareeglitega. Nt PÕK lühendina tähistab põhikooli õppekava ja jääb selgusetuks, kas tegemist on põhikooli riikliku õppekavaga või mõne konkreetse põhikooli õppekavaga. Seetõttu on tähistus asendatud lühendiga PRÕK, mis on korrektne suurtähtlühend. Sarnasel põhimõttel on korrastatud kõik riiklikud õppekavad ja PLRÕKi õppetasemed. Eemaldatud on koolikorralduslikult mittekehtivad tähised, näiteks õppeveerandid ja üleminekueksam.

Lõikes 4 on lisatud toimetulekuõppe hindamise tähistuste juurde ka hooldusõpe, sest mõlema õppetase tähistused ühtivad.

Punktiga 2 tunnistatakse paragrahvi 2 lõige 5 kehtetuks.

Käitumise ja hoolsuse hindamine on sageli väga subjektiivne ja võib erineda õpetajate vahel, sageli kasutatakse seda nn karistusmeetmena, mitte tegeliku tagasisidena. Muutunud õpikäsitus keskendub õppimisele kui protsessile, mis hõlmab koostööd, refleksiooni ja individuaalset arengut. Eesmärk on saavutada õpilase sisemine motivatsioon järgida üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnorme ning suhtuda oma õppetöösse vastutustundlikult. Õpilase sisemise motivatsiooni arendamine on pikaajaliselt tõhusam ja toetab arengukava eesmärkides seatud elukestva õppe printsiipi suuremal määral kui lühiajalise välise motivatsiooni rakendamine käitumise ja hoolsuse hinnete näol.

Punktiga 3 jäetakse paragrahvi 6 lõikest 2 välja tekstiosa „ , hoolsuse ja käitumise“.

Kuna muutub kohustus hoolsuse ja käitumishinde panemiseks, muutub ka vajadus nende märkimiseks õpilasraamatusse.

Punktiga 4 muudetakse paragrahvi 7 lõike 2 teise lause sõnastust. Nimetatud lõige sõnastatakse järgmiselt:

„Üldnimekirja märgitakse õpilase nimi ja kooli astumise aasta.“.

Lõikest jääb välja kohustus märkida õpilasraamatu lehekülje number, sest koolidel on õigus elektroonsete dokumentide kasutamisele ja nimetatud nõue ei ole enam asjakohane.

Punktiga 5 jäetakse paragrahvi 7 lõikest 7 välja tekstiosa „üleminekueksamite hinded,“.

Üleminekueksamite hinnete märkimise nõue ei ole asjakohane, kuna üleminekueksamite korraldamine ei ole kohustuslik ja koolid neid ei rakenda.

Punktiga 6 tunnistatakse paragrahvi 8 lõike 1 punktid 2 ja 3, lõike 3 punktid 2 ja 3 ning lõike 4 punkt 2 kehtetuks.

Kuna käitumise ja hoolsuse hindelise ekvivalendi kohustus puudub, ei ole nimetatud punktid enam asjakohased.

Punktiga 7 muudetakse paragrahvi 8 lõike 2 sõnastust. Nimetatud lõige sõnastatakse järgmiselt:

„Põhikoolis sõnalise hindamise rakendamise korral kokkuvõtvaid sõnalisi hinnanguid õpilasraamatusse ei kanta.“.

Hetkel lõikes sisaldunud piirang 1.–2. klassis ei ole asjakohane, sest kool võib sõnalisi hinnanguid rakendada ka teistes klassides, vähemalt kuni teise kooliastme lõpuni.

Punktiga 8 muudetakse paragrahvi 8 lõike 4 punkti 4 sõnastust.

Muudetavast punktist on välja jäetud sõna „üleminekueksamite“, sest üldjuhul koolides üleminekueksameid ei toimu ja nõue ei ole seetõttu asjakohane.

Punktiga 9 tunnistatakse paragrahvi 12 lõike 1 teine lause kehtetuks.

Gümnaasium võib kursuseid lõimida, hinnetelegele lähevad kooliastmehind, seega ei pruugi koolil olla võimalik kooli õppekava erisusest lähtudes nimetatud nõuet täita. Samuti läheb see vastuollu nüüdisaegse õpikäsitusega, kus eeldatakse võimalikult palju seoste loomist ja lõimimist nii õppeaine sees kui ka õppeainete-üleselt.

Punktiga 10 jäetakse paragrahvi 12 lõikest 2 välja tekstiosa „; õpilasraamatu lehekülje number“.

Elektroonsel kujul õpilasraamatul ei pruugi olla numbriliselt tähistatud lehekülgi.

Punktiga 11 jäetakse paragrahvi 13 lõikest 1 välja tekstiosad „üleminekueksamite,“ ja „; käitumise ja põhikoolis ka hoolsuse hind“.

Muudatusega viiakse määrus kooskõlla riiklike õppekavadega.

Punktiga 12 tunnistatakse paragrahvi 13 lõike 2 teine ja kolmas lause kehtetuks.

Laused on seotud üleminekueksamite hinnete märkimisega. Kuna üleminekueksamite korraldamise kohustus puudub, siis ei ole ka hinnete märkimise nõue asjakohane.

Punktiga 13 muudetakse paragrahvi 13 lõike 3 esimese lause sõnastust. Nimetatud lõike vastav lause sõnastatakse järgmiselt:

„Kokkuvõttev perioodihinne kantakse õppeperioodi viimasele tunnile järgnevasse lahtrisse, aastahinne viimasele perioodihindele järgnevasse lahtrisse.“

Lauses on vahetatud veerandihinne perioodihinde vastu ja õppeveerand õppeperioodi vastu, sest koolid võivad õppeperioodide arvu ja hindamissagedust kooli õppekavaga muuta.

Punktiga 14 jäetakse paragrahvi 13 lõikest 4 välja tekstiosa „, käitumise ja hoolsuse”.

Muudatusega viiakse määrus kooskõlla riiklike õppekavadega.

§ 3. Haridus- ja teadusministri 28. augusti 2013. a määruse nr 23 „Kutseõppeasutuse arendustegevust ja õppekasvatustööd käsitlevate kohustuslike dokumentide nõuded ja dokumentide pidamise kord“ muutmine.

Punktiga 1 täiendatakse eelnõu kohase määruse paragrahvi 3 lõiget 2 punktiga 3¹ sätestades, et õpilaste tasemeõppesse vastuvõtu kord on kooli kohustuslik dokument, vastav nõue varasemalt puudus, kuigi juba 2024. a augustis kehtestati õpilaste kutseõppeasutusse vastuvõtu ja kutseõppeasutusest väljaarvamist reguleeriv haridus- ja teadusministri määrus. Tegemist ei ole koolile uue kohustusega. Varasemalt oli vastuvõtukord osa õppekorralduseeskirjast, kuid 2024. a augustis kehtestatud haridus- ja teadusministri määruse nr 23 „Õpilase kutseõppeasutusse vastuvõtu ja kutseõppeasutusest väljaarvamise kord“ nägi ette, et edaspidi on kooli vastuvõtukord selguse huvides eraldiseisev dokument (ning selle kehtestamine ei ole kooli nõukogu vaid direktori pädevuses). Selleks, et „Kutseõppeasutuse arendustegevust ja õppekasvatustööd käsitlevate kohustuslike dokumentide nõuded ja dokumentide pidamise kord“ sisaldaks terviklikult kooli sisemiste dokumentide loetelus, tuuaksegi eraldiseisvalt see kord dokumentide loetelus välja.

Punktiga 2 muudetakse määruse paragrahvi 7 lõike 2 punkti 16¹ sõnastust asendades erialase lõpueksami laiemat tõlgendamist võimaldava koolieksamiga ning täiendades senist sõnastust uue hindamisvormiga, milleks on oskuste demonstratsioon. Koolieksamina käsitletakse nii erialast lõpueksamit kui kutsekeskharidusõppe üldhariduslike õpingute lõpetamisel sooritavat eksamit. Oskuste demonstratsioon võimaldab paindlikult hinnata põhiõpingute ehk erialaõpingute õpiväljundite saavutatust praktilistes tööolukordades ehk hilisema tööeluga võimalikult autentses keskkonnas ja situatsioonis. Muudatus võimaldab loobuda ühest suuremahulisest eksamist õpingute lõpul, mis erinevate uuringute põhjal on õpilase jaoks väga stressirohke ega võimalda hinnata õpilase suutlikkust omandatud teadmisi ja oskusi sihipäraselt ja situatsioonispetsiifiliselt rakendada. Oskuste demonstratsiooni kasutusele võtmine õpiväljundite saavutatuse hindamise meetodina loob eeldused õppe kvaliteedi parendamisele, sest teadmised peavad avalduma tegevuse käigus. Teisisõnu võimaldab oskuste demonstratsioon võimalikult autentses (töö)keskkonnas saada tõendeid, kuidas oskab õpilane õpitut mõtestada ja kasutada. Sellise hindamise meetodi kasutuselevõttu eeskätt kutsekeskharidusõppes toetab ka õppekavade moodulpõhine ülesehitus, mis võimaldab omandatud oskusi demonstreerida ja hinnata õppe jooksul osade ehk moodulite kaupa. Moodulpõhine praktiliste oskuste hindamine oskuste demonstratsioonil on levinud mitmetes Euroopa kutseharidussüsteemides, nt Soomes, Saksamaal, Šveitsis ja Taanis aga ka kaugemal, nt Aasia riikides – Singapuris ja Lõuna-Koreas jne. Soomes nt kasutatakse pädevuspõhist hindamismudelit, kus õppijad demonstreerivad mooduli õpiväljundite saavutatust oskuste demonstreerimisega reaalses või simuleeritud töökeskkonnas.

Punktiga 3 täiendatakse määruse paragrahvi 7 lõiget 2 punktiga 16² sätestades, et õppekorralduseeskirjas tuleb kirjeldada ka kutsekeskharidusõppes valikõpingute valiku võimalused ja tingimused ning õpilase huvidest ja soovidest lähtuvate vabaõpingute arvestamise võimalused, tingimused ja kord. Muudatus on vajalik, kuna uue kutsekeskhariduse õppekava mudeliga määratletakse senisest selgemalt nõuded valikõpingute pakkumiseks kutsekeskharidusõppes ning laiendatakse ka valikõpingute moodulite koostamise võimalusi. Edaspidi tuleb koolil pakkuda õpilasele kutsekeskharidusõppes valikõpingutena muuhulgas täiendavat üldharidus- ja kutseõpet (nt praktikat välisriigis). Samuti võivad valikõpingute moodulid olla seotud ka rakenduskõrgharidus- ja huviharidusõppega (nn vabaõpingud, mille

maht on 5 EKAPit). Seetõttu on vajalik õpilastele selgelt välja tuua, millistel tingimustel on võimalik arvestada õppekava täitmisena ka mitteformaalse ja informaalse õppe käigus omandatud kuni 5 EKAPi mahus. Näiteks arvestada õppekava täitmisena rahvusvahelistel kutsemeistrivõistlustel WorldSkills ja EuroSkills omandatud kogemusi, kuid ka suvel saadud töökogemuse kaudu õpitut. Mitteformaalse õppe käigus omandatud on võimalik arvestada formaalõppe osana kasutades VÕTA regulatsiooni, kuid see on väga ajamahukas nii koolile kui õpilasele. Muudatus võimaldab määratleda tingimused, mille korral saab mitteformaalse õppe käigus omandatud lihtsamini arvestada formaalõppe osana. Vabaõpingutena võib õpilane oma huvidest ja soovidest lähtuvalt valida mooduleid ka kooli teiste erialade või ka teiste õppeasutuste õppekavade hulgast, kuid seda kajastav regulatsioon õppekorralduseeskirjas seni puudus.

Punktiga 4 täiendatakse määrust paragrahviga 7¹ sätestades selged nõuded õpilaste tasemeõppesse vastuvõtu korras kajastatavale infole (*vt ka punkti 1 selgitus*). Lõikega 1-3 määratletakse õpilaste tasemeõppesse vastuvõtu korras esitatav andmestik. Selle kohaselt on koolil vajalik läbi mõelda nõuded vastuvõtukonkursside ettevalmistamisele ja läbiviimisele sh vastuvõtukomisjoni moodustamisele ja selle komisjoni töökorralduse põhimõtted ning komisjoni ja selle liikmete pädevused. Vastavalt haridus- ja teadusministri määruse nr 23 “Õpilase kutseõppeasutusse vastuvõtu ja kutseõppeasutusest väljaarvamise kord” regulatsioonile kinnitab õpilaste tasemeõppesse vastuvõtu korra kooli direktor ja seda võib muuta enne vastuvõtukonkursside väljakuulutamist, need põhimõtted korratakse ka käesolevas määruses.

§ 4. Haridus- ja teadusministri 16. augusti 2019. a määruse nr 39 „Kutseõppeasutuse tegevustoetuse põhimõtted ning nende rakendamise tingimused ja kord“ (edaspidi *rahastamise määrus*) muutmine.

Punktiga 1 muudetakse rahastamise määruse § 3 lõike 3 punkte 4 ja 5. Tegevustoetuse määruse §-s 3 sätestatakse baasrahastamise põhimõtted. Lõikes 3 kirjeldatakse reeglid kooli baasrahastamise komponentide arvutamiseks. Muudetavates punktides 4 ja 5 kehtestatakse n-õ hariduslike erivajadustega õpilaste komponentide rahastamise reegel. Punkt 4 sätestab kindla rahastamise koefitsiendi mõõduka toe ja punkt 5 põhjaliku toe osutamiseks. Kuivõrd kutseõppeasutustes õpilase arengu ja õppimise toetamine ei ole kuidagi õppekorralduse erisus, vaid tavapärane ülesanne, siis alates 1. septembrist 2025. a jõustuva õppimiskohustuse eelnõuga jõustub KutÕS-is § 31¹ „Õpilase arengu ja õppimise toetamine“. Senine haridus- ja teadusministri 28. detsembri 2018. aasta määrus nr 35 „Haridusliku erivajadusega õpilase kutseõppeasutuses õppimise tingimused ja kord“ (nn *HEV määrus*) muutub kehtetuks ning seda hakkab asendama KutÕS § 31¹ lõike 2 alusel kehtestatud määrusega „Kutseõppeasutuses õpilase õppimise toetamise tingimused ja kord“. Eeltoodud põhjusel tuleb muuta ka rahastamismääruse § 3 lõige 3 punkte 4 ja 5 viies need kooskõlla uue kehtestatud määrusega. Samal põhjusel, et rahastamise määruses viidatakse kehtetuks muutuva volitusnormi alusel kehtestatud HEV määrusele tuleb muuta ka rahastamismääruse 6 lõiget 1 (punkt 3 muudatus). Toevajadusega õpilaste rahastamises sisulisi muudatusi käesoleva eelnõuga ei kavandata.

Punktiga 2 tunnistatakse kehtetuks rahastamise määruse § 3 lõige 3 punkt 6, mis sätestab, et kutsevaliku õppekaval õppe korraldamise kulude arvestamiseks korrutatakse kutsevaliku õppekaval õppivate õpilaste arv käesoleva lõike punktides 1 ja 2 sätestatule lisaks koefitsiendiga 2380. Kuivõrd alates 1. septembrist kutsevaliku õppekavadel enam õpet ei pakuta, siis nähakse ette, et see säte muutub kehtetuks. Määruse jõustumise paragrahvis täpsustatakse, et see muudatus jõustub 1. septembril 2026.

Punktiga 3 muudetakse rahastamise määruse § 6 lõiget 1, selliselt, et tulemusrahastuse arvestamisel ei võeta arvesse edaspidi kutsevaliku õppekaval aga ka ettevalmistavas õppes õppijad. Kutsevaliku õppekaval õpitakse kuni 31.augustini 2026 ning sealt edasi asendub see ettevalmistava õppega, mille rahastamise alused kehtestab 1. septembril 2025 jõustuva KutÕS § 23³ lõike 4 alusel haridus- ja teadusminister määrusega. Lisaks on sõnastuse muutus seotud ka nõ *HEV määruse* asendumisega määrusega „Kutseõppeasutuses õpilase õppimise toetamise tingimused ja kord“ (vt ka punkti 1 selgitus).

§ 5. Haridus- ja teadusministri 21. augusti 2024. a määruse nr 23 „Õpilase kutseõppeasutusse vastuvõtu ja kutseõppeasutusest väljaarvamise kord“ (edaspidi *vastuvõtu määrus*) muutmine.

Punktiga 1 täiendatakse vastuvõtu määruse § 1 lõikega 5, et täpsustada, et rakenduskõrgkoolides pakutavate kutseõppe õppekavadele vastuvõtu korraldamisel kohaldatakse vastuvõtumäärust vaid ulatuses, mis on kooskõlas rakenduskõrgkooli põhimäärusega. Kõrgharidusseaduse § 21 lõige 5 sätestab, et kutseõppe korraldamisele rakenduskõrgkoolis kohaldatakse kutseõppeasutuse seaduses õppekava, õppekorralduse, õpetajate, rahastamise, kutseõppe läbiviimise õiguse ja kutseõppe kvaliteedi hindamise kohta sätestatud. Alates 1. septembrist 2025. a jõustuva muudatusega täpsustatakse antud sätet sedastades erandi, et õpilase koolist väljaarvamisele KutÕS-i ei rakendata ehk koolid saavad lähtuda kõrgharidusseaduse regulatsioonist. Vastuvõtu kui õppekorralduse osa kohta tuleb siiski kohaldada KutÕS-is sätestatud. Selleks, et KutÕS alusel kehtestatud vastuvõtu määrus sobiks ka rakenduskõrgkoolide vastuvõtuprotsessiga ja ei tooks kaasa täiendavat bürokraatiat vastuvõtu korraldamises sätestatakse, et vastuvõtu määruses nimetatud kutseõppeasutuse direktori ja vastuvõtukomisjoni ülesandeid võib rakenduskõrgkoolis kutseõppe pakkumisel vastuvõtu korralduses täita rakenduskõrgkooli nõukogu, rektor või vastuvõtukomisjon rakenduskõrgkooli põhimääruse või vastuvõtmise korraga kehtestatud ulatuses ja korras.

Punktiga 2 asendatakse vastuvõtu määruse § 2 lõike 1 teises lauses ja § 3 lõike 1 kolmandas lauses sõna „Sisekaitsele“ sõnadega „Sisekaitse ja riigikaitse“. Algselt tehti määрусesse erand Sisekaitseakadeemia tarbeks sedastades, et sisekaitse erialadele võib uusi õpilasi vastu võtta ka ametkondliku suunamise korras ja et sisekaitse erialade õpilaste vastuvõtmisel ametkondliku suunamise korras võib vastuvõtutingimuste täitmist kontrollida ka õpilasi õppima suunav valitsusasutus. Vastav erisus on aga vajalik ka Kaitseväe Akadeemial kutseõppesse vastuvõtu korraldamiseks, mistõttu edaspidi on võimalik nii sisekaitse kui ka riigikaitse erialadele uusi õpilasi vastu võtta ka ametkondliku suunamise korras ning on lubatud, et sisekaitse ja riigikaitse erialadele õpilaste vastuvõtmisel ametkondliku suunamise korras võib vastuvõtutingimuste täitmist kontrollida ka õpilasi õppima suunav valitsusasutus.

Punktid 3 – 10 on seotud põhikooli järgse vastuvõtuprotsessi ühtlustamiseks gümnaasiumitega. Õppimiskohustusliku lapse põhikoolijärgse vastuvõtu korraldab kool hariduse infosüsteemi elektroonilises keskkonnas (sisseastumise infosüsteem ehk SAIS). Vastuvõtt, sealhulgas jätkuvastuvõtt, peab olema lõpetatud hiljemalt 31. augustiks. Pärast vastuvõttu vabaks jäänud koolituskohad avalikustab kool oma veebilehel.

Selleks, et kõik õpilased leiaksid mõistlikus protsessis oma lepitatud põhikoolijärgse koha, määratakse tsentraalselt:

- avalduste esitamise hilisem tähtaeg;
- vahetute vastuvõtutegevuste algusaeg;
- õppekohtade pakkumise tähtaeg;
- õppekohtade valimise periood ja hilisem kinnitamise tähtaeg;
- täiendava vastuvõtu algus- ja lõpptähtaeg (õppekoha kinnitamine hiljemalt 31. august).

Muudatuste kehtestamisel lähtutakse alljärgnevast 2026. a kevadel toimuvast vastuvõtu ajateljest:

Punktiga 3 täiendatakse vastuvõtu määruse § 5 lõikega 1¹ avalduse esitamise täpsustusega õppimiskohustuslike õpilaste jaoks. Selle kohaselt esitatakse avaldus kooli vastuvõtmiseks 1. märtsist 15. maini Eesti hariduse infosüsteemi elektroonilises keskkonnas (SAIS). Selleks, et kõigi avalduse esitanud noore andmed jõuaks ühte süsteemi, nähakse ette, ka see, et paberkandjal esitatud avalduse andmed tuleb koolil sisestada sisseastumise infosüsteemi avalduse saamise päeval.

Lisatakse lõige 1², millega sätestatakse, et *õppimiskohustusliku õpilase esitatud avalduse kooli vastuvõtmiseks kinnitab seaduslik esindaja sisseastumise infosüsteemis hiljemalt avalduse esitamise viimasel päeval. Kui seaduslik esindaja ei ole avaldust kooli vastuvõtmiseks tähtaegselt kinnitanud, loetakse kinnitus antuks.* Kui sisseastumise infosüsteemis SAIS on avalduse täitnud alaealine kandidaat, siis vastavalt Eesti Vabariigi haridusseaduses jõustuva muudatuse kohaselt (§ 10² lõige 1 punkt 8) on seadusliku esindaja ülesandeks kinnitada lapse taotluse edasiõppimiseks pärast põhihariduse omandamist. Põhikooli lõpetav noor on 15-16 aastane ja on otstarbekas, et esimesed valikud saab teha noor ise. Kuivõrd aga tegemist on siiski alaealisega, on jäetud seadusliku esindaja ülesandeks kinnitada lapse avaldus. Kui seaduslik esindaja on aktiivne ja lapsega koos valimas järgmist õpiteed, on võimalik tal teha lõplik otsus, millised koolide valikud ehk avaldused ta kinnitab. Selleks, et need noored kelle seaduslikud esindajad ei ole aktiivselt kaasas või ei tunne huvi lapse edasise käekäigu pärast, ei jääks sisseastumisprotsessist kõrvale, sätestatakse, et kui seaduslik esindaja ei ole avaldust kooli vastuvõtmiseks tähtaegselt kinnitanud, loetakse siiski kinnitus antuks. Selliselt väljendatud seadusliku esindaja nõusolekuga tagatakse lõpuks kõigile soovi avaldanud õpilastele võimalus osaleda järgnevates vastuvõtutegevustes ja õppimiskoht leida. Jätakuvalt on võimalus, et avalduse kooli vastuvõtmiseks esitab kohe alguses tema seaduslik esindaja.

Punktiga 4 täiendatakse vastuvõtu määruse §-i 5 lõikega 8¹ sätestades, et *õppimiskohustuslike õpilaste paremusjärjestus avalikustatakse ja kooli vastuvõtmise ettepanek tehakse 19. juunil.* See tähendab, et kõik koolid teevad õppekoha pakkumise 19. juuniks ning sellest tähtajast alates algab õppekohtade kinnitamine/ümberkinnitamine. Kindla aja fikseerimine määrusega on vajalik selleks, et tagada sisseastumisprotsessi ühtne ja läbipaistev korraldus, toetades nii õpilaskandidaatidel taotlusprotsessi planeerimist kui koolidel vastuvõtuprotsessi õigeaegset ja korrektset elluviimist. Lisaks väldib kindlaksmääratud aeg olukorda, kus ühes põhikooli lõpuklassis õppivad õpilased saavad vastuvõtu ettepanekud eri aegadel, kuna selline ajastus tekitab õpilaste seas lisapingeid ja ärevust.

Punktiga 5 täiendatakse vastuvõtu määrust lõikega 9¹ sätestades, et õppimiskohustuslik õpilane või tema seaduslik esindaja kinnitab kooli tehtud vastuvõtmise ettepaneku 3 tööpäeva jooksul. Kui kolme tänapäeva jooksul pakkumuse saamisest õpilane kohta ei kinnita loetakse ta kohast loobunuks ja vabanenud kohta saab pakkuda paremusjärjestuses järgmisele kohta ootavale kandidaadile. Korraga saab õpilasel olla üks kinnitatud õppekoht. Ehk kui õpilasele tehakse pakkumine 19. juunil nt 4 õppeasutusse ja kandidaat kinnitab ühe koha, loetakse ta teistest kohtadest loobunuks. Samuti on siis, kui ta saab mingi aeg uue pakkumuse kuskilt koolist, kus ta esialgu pakkumust ei saanud ja võtab selle vastu ehk kui ta võtab vastu uue pakkumise, siis loetakse ta juba kinnitatud pakkumustes loobunuks.

Punktiga 6 tehakse terminoloogiline parandus ja sisu ei muudeta. Vastuvõtu määruse § 5 lõikes 10 asendatakse sõnad „loobub õppima asumise kinnitamisest“ sõnadega „ei kinnita ettepanekut“.

Punktiga 7 täiendatakse vastuvõtumääruse §-i 5 lõikega 11¹ sätestades, et kooli vastuvõtmise ettepanekute kinnitamine õppimiskohustusega õpilastele lõpeb 30. juunil. See tähendab, et 19. juunist kuni 30. juuni on võimalik õpilastel pakutud kohta kinnitada.

Punktiga 8 tunnistatakse vastuvõtu määruse § 5 lõike 12 teine ja kolmas lause tunnistatakse kehtetuks. Seda põhjusel, et edaspidi ei jää pärast kindlaks määratud kinnitamise kuupäeva enam võimalust koolil pakkuda viimasel hetkel vabaks jäänud kohti paremusjärjestuse alusel algselt pakkumust mitte saanud õpilastele. Koolidele nähakse punkti 9 muudatusega, mis täiendab §-i 5 lõikega 14, ette kohustuse viia läbi õppimiskohustuslike õpilastele korraldatud vastuvõtukonkursil vabaks jäänud kohtadele täiendav vastuvõtukonkurss vastavalt käesoleva määruse §-s 7 sätestatule.

Punktiga 10 lisatakse § 7 lõiked 3 – 5. Lõikes 3 nähakse ette, et *kui õpilane osales enne täiendavat vastuvõttu korraldatud vastuvõtukonkursil, kuid ei osutunud vastuvõetuks, siis võib täiendaval vastuvõtul osaledes arvestada esimese vastuvõtu sooritatud vastuvõtukatsete tulemusi. Soovi korral võib õpilane sooritada vastuvõtukatsed uuesti.* See tähendab, et õpilane võib oma tulemusega uuesti kandideerida täiendaval vastuvõtul, samas, kui ta tunneb, et tehtud katsed ebaõnnestusid, võib ta siiski sooritada katsed uuesti, et tagada tingimuste täitmisel parem tulemus. Lõikes 4 sätestatakse, et täiendav vastuvõtukonkurss õppimiskohustuslikele õpilastele vabaks jäänud kohtadele viiakse läbi 15. juulist 31. augustini. Täpsemat ajaraami ei kehtestata ja kool saab ise otsustada, millal täpselt vastuvõtutegevused toimuvad.

Kuivõrd siiski võib olla ka õpilasi, kes kuhugi kooli vastu võetuks ei ole osutunud ja kel on raske täita tingimusi ka täiendavas vastuvõtus, on koolidel, kellele on ministri poolt antud kohustus pakkuda ettevalmistavat õpet, kohustus täiendava vastuvõtu raames avada vastuvõtt ettevalmistavasse õppesse. See kohustus sätestatakse vastuvõtumääruse § 7 lõikega 5.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Käesolev eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

4.1. Ühtne põhikoolijärgne vastuvõtt õppimiskohustusega õpilastele (§ 1 ja § 5)

Sihtrühm: õpilaskandidaadid

Õpilaskandidaatide jaoks tekib üle Eesti ühesugune reeglistik pärast põhihariduse omandamist haridustee jätkamiseks (üheaegne kandideerimine läbi elektroonilise infosüsteemi). Elektroonilise infosüsteemi läbi koolidesse kandideerimine lihtsustab õpilaskandidaatide jaoks protsessist osavõttu, sealhulgas vajaliku info ühest kohast kättesaadavust, suurendab protsessi läbipaistvust jne. Õpilaskandidaadid/veel põhikoolis õppivad õpilased saavad muudatustest tulenevalt esialgu keskenduda põhikooli lõpetamisele ja alles seejärel haridustee jätkamisele gümnaasiumis või kutseõppeasutuses. Kõikides koolides, kuhu õpilaskandidaadid kandideerivad, saavad tulemused samaaegselt, mis tähendab, et õpilaskandidaadi poolt valiku tegemise hetkeks on tal kõik võimalikud pakkumised haridustee jätkamiseks „laual“.

Sihtrühm: lapsevanemad/seaduslikud esindajad

Seaduslikel esindajatel on parem ülevaade oma lapse kandideerimistest (valitud koolid, lapse poolt saavutatud tulemused kandideerimisel jne). Kogu protsess on selgem ja erinevad lapse kandideerimise sammud on ajateljel fikseeritud (et mis ajahetkel hiljemalt midagi teha tuleb ja millal selguvad tulemused). See tõenäoliselt vähendab lapsevanema vaimset pinget lapse koolidesse kandideerimisega seondult.

Sihtrühm: gümnaasiumid ja kutseõppeasutused

Suur osa gümnaasiumitest ja kutseõppeasutustest kasutavad juba täna sisseastumise infosüsteemi õpilaste kooli vastuvõtmisel. Need koolid, kes seda seni ei ole teinud, nende jaoks on muudatusel kindlasti suurem mõju, teistel väiksem. Määrusega fikseeritakse ära mitmete kandideerimist puudutavate tegevuste läbiviimise ajad, mis kindlasti surub koolid tegevuste planeerimisel mõnevõrra teatud raamidesse. Samas on näiteks sisseastumistegevuste (testid, vestlused jne) läbiviimise vahemik suhteliselt suur (rohkem kui üks kuu – 16. mai – 19. juuni), mille sees on koolid vabad ise otsustada, millal nende arvates vajalikke tegevusi läbi viia. Samuti on jätkuvalt koolide endi otsustada, milliseid tegevusi (test, vestlus vm) ja millises mahus peetakse vajalikuks läbi viia.

4.2. Loobutakse kohustusest hinnata õpilaste käitumist ja hoolsust numbriliselt

Sihtrühm: Õpilased

Käitumise ja hoolsuse kirjaliku hinnangu eemaldamine vähendab õpilaste võimalikku ärevust, mis võis tuleneda subjektiivsest hindamisest. Suuline tagasiside arenguvestluse käigus aitab õpilasel paremini mõista ja analüüsida arenguvaldkondi. Numbrilise või tähthinnangu mittepanemise võimalus vähendab õpetajate hinnangute subjektiivsusest tulenevaid erisusi.

Sihtrühm: Lapsevanemad

Muutus harjumuspärasest hindamissüsteemis võib tekitada esialgselt segadust, kui ei ole selget juhendit, kuidas tagasisidet õpilasele antakse. Samal ajal saavad lapsevanemad täpsemat infot lapse tugevuste ja arenguvajaduste kohta. Äärmiselt oluline on selge kommunikatsioon.

Sihtrühm: Õpetajad

Väheneb õpetajate töökoormus, sest õpilase käitumist ja hoolsust ei pea enam hindama iga õppeperioodi (õppeveerand, trimester jne) järel.

Fookus on kvalitatiivsel tagasisidel, mis võimaldab keskenduda sisukamale ja toetavamale õpilase arengu analüüsidele. Oluline on tagada, et uue tagasisidesüsteemi rakendamine oleks koolides ühtne ja arusaadav.

Sihtrühm: Koolijuhid ja haridusametnikud

Dokumentatsioon muutub selgemaks ja ühtlasemaks, sest lühendite korrastamine lihtsustab dokumentide haldamist.

Võib tekkida vajadus õpetajate juhendamise järele, sest tuleb anda selged juhised, kuidas rakendada uut lähenemist. Pikemaajalisel vaatlusel on oluline mõju hindamine, et jälgida, kuidas muudatus mõjutab koolikeskkonda ja õpilaste arengut.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse edukas rakendamine nõuab tõhusat kommunikatsiooni. Lisaks on ühtse vastuvõtu edukaks rakendamiseks vajalik toetada kõiki osapooli – õpilasi, lapsevanemaid, koole kui ka kohaliku omavalitsuse töötajaid, kes noortega toimetavad. Määruse edukas rakendamine eeldab ka Eesti hariduse infosüsteemi (EHISE) vastuvõtu alamandmekogu (nõ sisseastumise infosüsteemi ehk SAIS) arendust, mis on juba valmimas. Põhihariduse järgse ühtse sisseastumissüsteemi SAIS kasutuselevõtu mõju on õppimiskohustuse eelnõu seletuskirjas põhjalikumalt analüüsitud ja hinnatud järgmiselt: kavandatud arendustööd 2025. aastaks eeldavad täiendavaid vahendeid ca 0,73 miljonit eurot, 2026. aastal 0,4 miljonit eurot ning järgnevatel aastatel 0,1 miljonit eurot aastas. Kulud kaetakse haridusvaldkonna siseste ressursside toel.

6. Määruse jõustumine

Määruse §-d 1 – 3, § 4 punktid 1 ja 3 ning § 5 jõustuvad 1. septembril 2025. a. Määruse § 4 punkt 2 jõustub 1. septembril 2026. a.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks ministeeriumidele, Eesti Linnade ja Valdade Liidule ning arvamuse avaldamiseks Eesti Kutseõppe Edendamise Ühingule, Eesti Koolijuhtide Ühendusele, Eesti Õpilasesinduste Liidule, Eesti Eraüldhariduskoolide Ühendusele, Eesti Haridustöötajate Liidule, Eesti Õpetajate Liidule, Õpetajate Ühenduste Koostöökojale, Eesti Logopeedide Ühingule, Eesti Koolipsühholoogide Ühingule, Eesti Eripedagoogide Liidule, Eesti Sotsiaalpedagoogide Ühendusele, Eesti Lastevanemate Liidule ja Rakenduskõrgkoolide Rektore Nõukogule.

Ülle Matsin
üldhariduspoliitika osakonna juhataja